

דף כ"ד

מתוך שנאמן לפסול את העדים נאמן למדנו במשנה, שנחלקו רבי מאיר וחכמים אם זה גם על הדיינים פוסל דיינו של זה וזה פוסל דיינו של זה, או זה פוסל עדיו של זה וזה פוסל עדיו של זה. ושאלה הגמרא, כיצד נאמן כל אחד לפסול דיינו ועדיו של זה. וכעת מביאה הגמרא תירוץ נוסף. שכשבא רבין מארץ ישראל אמר בשם רבי יוחנן, הרישא של המשנה מדברת כשהבעל דין פסל את הדיינים והעדים, ודבריו נמצאו נכונים על העדים, ומתוך שנאמן לפסול את העדים, פוסל גם את הדיינים. הסיפא מדברת שנמצא נאמן לגבי הדיינים ולא לגבי העדים, שמתוך שנאמן לפסול את הדיינים נאמן גם לגבי העדים.

הקשה עליו רבא, מובן שבמקרה שנמצא נאמן לגבי העדים נאמן גם לגבי הדיינים, שהרי יכול למצוא בית דין אחר, ואינו נחשב כנוגע בעדות. אולם מדוע כשנפסלו הדיינים פסולים העדים, הרי לא יוכל להביא עדים אחרים, וייחשב כנוגע בעדות? עונה הגמרא, שיש לו עוד כת עדים. שואלת הגמרא, יוצא שכשאין לו כת אחרת אינו נאמן, והרי זה מה שסובר רב דימי? עונה הגמרא, יש ביניהם הבדל, שרב דימי אינו סובר להכשיר בטענת 'מיגו', ולכן אין אומרים שמתוך שפוסלים את העדים פוסלים את הדיינים, ורבין סובר שאומרים 'מיגו'.

תלמידי חכמים מחבבין שואלת הגמרא, כיצד התבטא ריש לקיש בעונה כזו ואמר פה קדוש יאמר דבר זה תני עדו, והרי אמר עולא הרואה את ריש

זה את זה

לקיש בבית המדרש, כאילו עוקר הרים וטוחנן זה בזה? אמר רבינא, ומה התמיהה, והלא כל הרואה רבי מאיר בבית המדרש כאילו עוקר הרי הרים וטוחנן זה בזה? אלא אומרת הגמרא, שלא הקשו אלא שבאו להראות שלמדים מכאן כמה תלמידי חכמים מחבבין זה את זה. וכן מצינו במעשה ברבי שישב ואמר, אסור להטמין מים צוננים בחול כדי שלא ייחמו. אמר לפניו רבי ישמעאל ברבי יוסי, אבא התיר להטמין את הצונן. א"ל כבר הורה זקן. אמר רב פפא בא וראה כמה מחבבין זה את זה, שאילו רבי יוסי קיים היה כפוף ויושב לפני רבי. שהרי רבי ישמעאל ברבי יוסי ממלא מקום אבותיו, הוה והיה כפוף ויושב לפני רבי. והורה רבי כדברי רבי יוסי.

דרש רבי אושעיא את הכתובים, "וַאֲקַח לִי שְׁנֵי מְקֻלוֹת לְאַחַד קְרָאתֵי נָעִם" אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל שמנעימים ומתקנים זה לזה בהלכה והשמועה יוצאה לאור. "וְלְאַחַד קְרָאתֵי חֶבְלִים" אלו תלמידי חכמים שבבבל שמחבלים ומקשים זה לזה בהלכה בלשון עזה. "וַיֹּאמֶר אֵלֶּה שְׁנֵי בְנֵי הַיְצִהָר הָעֲמֻדִים" אמר רבי יצחק אלו ת"ח שבא"י שנוחזין זה לזה בהלכה כשמן זית. "וּשְׁנַיִם זֵיתִים עָלֶיהָ",

השטר צריך להביא את השטר. אבל כאן שאמר שיש לו שני כיתי עדים, הואיל והעדים האלו לא באו מכח העדים הראשונים אינו צריך להביא את הכת השניה ולכן נחשב לנוגע בעדות. רש"י.

אלו ת"ח שבבבל שמרורין זה לזה בהלכה כזית.

חנופה וגסות הרוח שירדו לבבל "ט) וְאָשָׂא עֵינֵי וַאֲרָא וְהִנֵּה שְׁתֵּים נְשִׁים וְכוּ' וַתִּשְׁאַנְהָ אֶת הָאִיפָה בֵּין הָאָרְץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם (י) וְאָמַר אֶל הַמֶּלֶךְ הַדָּבָר בִּי אָנֹכִי הִמָּה מוֹלֵכוֹת אֶת הָאִיפָה: (יא) וַיֹּאמֶר אֵלַי לְבָנוֹת לָהּ בֵּית בְּאָרְץ שְׁנָעַר וכו'"³⁸⁹, אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, זו חנופה וגסות הרוח שירדו לבבל. שואלת הגמרא, והאם גסות הרוח ירדה לבבל, והרי אמר מר עשרה קבין גסות ירדו לעולם תשעה נטלה עילם ואחת כל העולם כולו? עונה הגמרא, שאכן ירדה לבבל, ומשם הלכה לעילם. וכן מדוייק ממה שנאמר "לְבָנוֹת לָהּ בֵּית בְּאָרְץ שְׁנָעַר וכו'", הרי שרק אחת נשארה בבבל.

שואלת הגמרא, והאם גסות הרוח הלכה מבבל, והרי אמר מר סימן לגסות הרוח עניות, והרי עניות ירדה לבבל? עונה הגמרא, אין הכוונה שבבבל ישנה עניות ממון, אלא הכוונה לעניות תורה, שנאמר: "אָחוֹת לָנוּ קִטְנָה וְשָׂדִים אֵין לָהּ", אמר ר' יוחנן זו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד. ואמר רבי יוחנן, ביאור השם בבל, שבלולה במקרא בלולה במשנה בלולה בתלמוד. אמר רבי ירמיה נאמר: "בְּמַחְשָׁבִים הוֹשִׁיבֵנִי בְּמַתִּי עוֹלָם" זה תלמודה של בבל, שהואיל ואין נוחין זה עם זה תלמודם ספק בידם.

משנה

מי שתבע את חברו ואמר לו אני מסכים ומאמין שנדון אצל אבא או אביך או שלשה רועי בקר, רבי מאיר אומר, יכול לחזור בו ולבקש לדון בבית דין כשר. וחכמים אומרים אינו יכול לחזור בו. היה חייב לחבירו שבועה, ובמקום להשבע אמר לו שמאמין לו אם ידור בחיי ראשו, רבי מאיר אומר יכול לחזור בו ולתבוע שבועה גמורה, וחכמים אומרים אין יכול לחזור בו.

גמרא

אמר רב דימי בנו של רב נחמן בנו של רב יוסף, המשנה מדברת באופן שהנידון הסכים לקבל את אחד מהפסולים להיות דין אחד בין הדיינים. ועל כך אמר רבי, שאפילו שיש שנים אחרים שהם כשרים, בכל זאת יכול לחזור בו.

מח' ר"מ וחכ' ביהא מחול לך אבל
באתן לך ד"ה חחר

כשתבע את חברו ואמר לו 'נאמן עלי אבא או אביך אם יזכך יהא מחול לך', וכיון שהכסף כבר בידו, אם זיכוהו אומרים חכמים שקנו מיד את הכסף. ורבי מאיר חולק שבכל זאת יכול לחזור בו. אבל כשאמר 'נאמן עלי אבא או אביך אם יזכך אתן לך', דברי הכל יכול לחזור בו, שהואיל והכסף

389 רש"י מפרש את הכתוב 'איפה' זה יצר הרע: 'שתי נשים' חנופות וגסות הרוח: 'ורוח בכנפיהם' לשון גסות הרוח: 'כנפי החסידה' זו חנופה שמראין עצמם חסידים: 'לבנות לה בית' מכאן שאחת לבדה נתישבה שם.

בידו אין יכול להוציאו אלא בדיינים כשרים. ורבי יוחנן אמר, מחלוקת באתן לך. והסתפקו חכמי הישיבה, בכוונת דברי רבי יוחנן, האם באתן לך מחלוקת, אבל במחול לך דברי הכל אין יכול לחזור בו, כין שזכה מיד בממון. או שבין בוז ובין בוז מחלוקת. ומביאה הגמרא ראייה ממה שאמר רבא, מחלוקת באתן לך אבל במחול לך דברי הכל אין יכול לחזור בו. אם כוונת רבי יוחנן שבמחול לך לדברי הכל אינו יכול חזור בו, רבא סובר כרבי יוחנן. אלא אם רבי יוחנן סובר שבין בוז ובין בוז מחלוקת, כמי סובר רבא. דוחה הגמרא, שניתן לומר שרבא סובר שיטה שלישית וחולק על שניהם.

המח' בין בתולה בדעת עצמו ובין בדעת אחרים
הקשה רב אחא בר תחליפא על רבא ממה ששנינו, היה חייב לחבירו שבועה ואמר לו דור לי בחיי ראשך, רבי מאיר אומר יכול לחזור בו וחכמים אומרים אין יכול לחזור בו. ולכאורה הכוונה לנשבעין ולא משלמין שדומה לאומר 'מחול לך', ורואים שנחלקו בזה? דוחה הגמרא, מדובר לגבי הנשבעין ונוטלין שדומה לאתן לך. שואלת הגמרא, אם כן מדוע חזרה המשנה ואמרה שוב את אותו המקרה? עונה הגמרא, שבאו להשמיענו שנחלקו בין במי שמקבל דעת אחרים כגון אבא ואביך, ובין במי שמקבל דעת עצמו שהוא שבועת הבעל דין.

והוצרכה המשנה להשמיע בשני המקרים. שאם היו כותבים רק את המקרה שתלה בדעת אחרים, היינו אומרים שרק בזה אמר רבי מאיר שיכול לחזור בו הואיל ולא גמר בדעתו שחשב שיזכהו, אבל אם תלה בדעת עצמו מודה לחכמים. ואם היו משמיעים רק את המקרה שתולה בדעת עצמו היינו אומרים שרק בזה אומרים חכמים שאינו יכול לחזור אבל בתולה בדעת אחרים מודה לרבי מאיר. ולכן הוצרכו להשמיע את שני המקרים.

לר"ל נח' לפני גמר דין אבל לאחר גמר דין ד"ה אינו חוזר
אמר ריש לקיש, מה שנחלקו חכמים ורבי מאיר במשנה, זה באופן שבא לחזור לפני גמר דין³⁹⁰, אבל לאחר גמר דין דברי הכל אין יכול לחזור בו. ורבי יוחנן אמר, לאחר גמר דין מחלוקת. הסתפקו חכמי הישיבה, מה כוונת רבי יוחנן, האם לאחר גמר דין מחלוקת, אבל לפני גמר דין דברי הכל יכול לחזור בו. או שבין בוז ובין בוז מחלוקת. ומביאה הגמרא ראייה ממה שאמר רבא קיבל עליו קרוב או פסול לפני גמר דין יכול לחזור בו, לאחר גמר דין אין יכול לחזור בו. אם רבי יוחנן סובר שנחלקו לאחר גמר דין, רבא סובר כמזהו ולפי חכמים ולכן לפני גמר דין יכול לחזור בו. אבל אם נאמר שבין בוז בין בוז מחלוקת, כמי סובר רבא? אלא מכאן שמענו שכוונת רבי יוחנן לומר שלאחר גמר דין מחלוקת.

390 לאחר שטענו בפניהם וקודם גמר דין בא זה לחזור. רש"י.

שלח רב נחמן בר רב חסדא³⁹¹ לרב נחמן בר יעקב,
 ילמדנו רבינו לפני גמר דין מחלוקת או לאחר גמר
 דין מחלוקת, והלכה כדברי מי? שלח לו, לאחר גמר דין מחלוקת, והלכה כדברי
 חכמים. רב אשי אמר, כך שלח את השאלה, האם נחלקו כשאמר אתן לך או
 שנחלקו באופן שאמר מחול לך, והלכה כדברי מי? שלח לו, נחלק כשאמר לו אתן
 לך, והלכה כדברי חכמים. בסורא שנו כך, ובפומבדיתא שנו כך, אמר רבי חנינא
 בר שלמיה שלחו מבית מדרשו של רב לשמואל ילמדנו רבינו, מה הדין כשרוצה
 לחזור לפני גמר דין אבל קנו מידו? שלח להם, אין לאחר קניין כלום.

משנה

ואלו הם הפסולים להעיד ולדון שהם כעין גזלנים: המשחק בקוביה, המלוה
 בריבית, מפריחי יונים וסוחרי שביעית³⁹². אמר רבי שמעון, בתחילה היו קורין
 אותן אוספי שביעית, משרבו האנסין חזרו לקרותן סוחרי שביעית. אמר רבי
 יהודה, אימתי? בזמן שאין להן אומנות אלא עוסקים בדברים שהזכרו³⁹³. אבל אם
 יש להן אומנות אחרת, כשרים.

גמרא

הטעם לפוסלם בעדות ודיינות שואלת הגמרא, מה הטעם שהמשחק בקוביא
 פסול, איזה איסור עובר במעשיו? אמר רמי בר
 חמא, משום שבהתחייבותו במשחק אין הוא סומך על דבר ממשי אלא על ניצחונו,
 וכשמפסיד לא גמר בדעתו להקנות ולכן אין הזוכה קונה ונחשב לגזילה בידו. רב
 ששת אמר, אין במשחק בקוביא משום אסמכתא, אלא לפי שאין עוסקין ביישובו
 של עולם. שואלת הגמרא, ומה ההבדל ביניהם להלכה? עונה הגמרא, במקרה
 שלמד אומנות אחרת, לרמי בר חמא עדיין פסול ולרב ששת כשר.

כ"מ שאמר רבי יהודה 'אימתי' שואלת הגמרא, והרי רבי יהודה אומר במשנה
 'ובמה' שהפסולים שנמנו זה כשאין להם אומנות אחרת,
 וכשיש להם אינם פסולים. הרי שהפסול משום יישובו של עולם, שלא כרמי בר
 חמא? ואמרת הגמרא, שאין לומר שחכמים חולקים על רבי יהודה, שהרי רבי
 יהודה אמר בלשון 'אימתי', ואמר על כך רבי יהושע בן לוי, כל מקום שאמר רבי
 יהודה 'אימתי' ו'ובמה' אינו אלא לפרש דברי חכמים. רבי יוחנן אמר, אימתי לפרש
 ובמה לחלוק. הרי שלדברי הכל כשאמר בלשון 'אימתי' בא לפרש דברי חכמים
 ואינם חולקים עליו? עונה הגמרא, שאין מכאן קושיא על רמי בר חמא, כיון שהוא
 יכול לסבור שבכל זאת רבי יהודה חולק על חכמים.

391 בגליון הביא שבשאלות ג' ב"ר יצחק.

392 הואיל וחמוד ממון מעבירו על דברי תורה הוא כרשע דחמס ופסול שנוטה אחרי הבצע. רש"י.

393 הואיל ואין עוסקין ביישובו של עולם אינן בקיין בטיב דינין ומשא ומתן ואינן יראי חטא. רש"י.

שיטת רבי טרפון כל דבר שאין בידו שואלת הגמרא, והרי ודאי שחולקים, שכן שנינו
אינו מקנה
בברייתא, כל מי שנמנו במשנה פסולים לעדות,
בין שיש לו אומנות אחרת ובין שאין להם אומנות אחרת. הרי שחולקים על דברי
רבי יהודה? עונה הגמרא, חכמים במשנה אינם חולקים עם רבי יהודה, והברייתא
אינה דברי חכמים אלא הם דברי רבי יהודה משום רבי טרפון. שלשיטתו בדבר
שאינו בידו של אדם, אין אדם גומר בדעתו להקנות כלל. שכן שנינו בברייתא,
שנים שישבו ורצו לקבל נזירות אולם אחד אמר שזה בתנאי שהאדם שבא נגדם
נזיר והשני אמר בתנאי שאינו נזיר, אמר רבי יהודה משום רבי טרפון, שאף אחד
מהם אינו נזיר, לפי שנזירות אינה חלה אלא על דבר המפורש, שאין אדם תולה
לגמור בדעתו על הספק ונחשב לאסמכתא.

